

Na 1944 is er nooit meer iets vernomen van Miep Oranje uit

Een verzetsheldin die eindigde als de koerierster des doods

Het verraad door Miep Oranje is een van de mysteries uit de Tweede Wereldoorlog. AD-journalist en historicus **Richard Hoving** schreef een boek over zijn onderzoek naar de 'koerierster des doods'. De voormalige verzetshulp heeft na haar arrestatie door de Duitsers tientallen verzetsstrijders verraden. Een voorpublicatie.

Jongens, vlug weg, de moffen komen!' Het is 28 december 1943 als zeven jongemannen die zich al maanden voor de Duitse bezetter schuilhouden in een half ingegraven hut in de bossen bij Lage Vuursche, de schrik om het hart slaat. Het St. Elisabethklooster dat grenst aan het bos waar ze zijn ondergedoken en waarvandaan de zusters hen voorzien van eten en drinken, is gebeld door 'een goede vaderlander' met de mededeling dat de Duitsers onderweg zijn. De onderduikers grissen wat kledingstukken bij elkaar en stoppen deze samen met de belangrijkste papieren, waaronder levensmiddelen- en tabaksbonnen, in koffers en maken dat ze wegvaren. Als de Duitsers zich niet laten zien, keren de mannen opgelucht terug naar de schuilhut, die ze Het Duikje hebben gedoopt. Voorzichtigheids halve besluiten ze de volgende dag een dubbele wacht uit te zetten.

Het is kort na 07.00 uur in de ochtend van 29 december als de eerste twee op wacht staande onderduikers kleumend van de kou een paar koplampen uit de duisternis zien opdromen. De auto's stoppen bij de ingang van het klooster. Mogelijk dat het de familie is van een overleden kloosterzuster die later in de ochtend wordt begraven, denken ze. Als ze plotseling het gedreun horen van een zware motor aan de andere kant van de kloostertuin, waar nooit een auto komt, slaat de twijfel toe. Als een bijtend en fel commando door de lucht snijdt, weten ze genoeg. Nog voordat de twee de andere onderduikers kunnen waarschuwen, klinkt er een schot, schrijft een van de mannen later in zijn dagboek. Als ze de hut binnentruiven klinkt een tweede schot, dat veel dichterbij is dan het eerste. 'Onze *'entree joyeuse'* plus het tweede schot hadden méér uitwerking dan een kanonskogel, binnen de hut afgeschoten, ooit zou kunnen hebben.'

Een ieder pakt zijn gereedstaande koffer en maakt dat hij wegvan. Ter-

wijl de zeven mannen ervandoor gaan, stormen leden van de Feldgendarmerie, de Duitse militaire politie die deel uitmaakt van de Wehrmacht, het klooster en het bijbehorende sanatorium voor tbc-patiënten binnen. Ze zijn door een dienstmeisje van het klooster die wegens diefstal is ontslagen, getipt dat de zusters onderduikers van eten voorzien. Ze doelt hiermee niet op de bewoners van Het Duikje, maar op andere jongemannen die zich elders in de omgeving schuilhouden.

Op de drempel van de ziekenzalen van het klooster verschijnen soldaten die tegen de zieke zusters schreeuwen dat ze zich moeten aankleden. De geschrokken zusters worden op een enkeling na, tot het begin van de avond zonder eten of drinken opgesloten in de refter (eetzaal). Ze mogen de zaal niet verlaten, ook niet voor toiletbezoek. Volgens aantekeningen die een van de zusters naderhand van de inval maakt, leidt dat laatste tot 'onaangename scènes'. Moeder-overste Marie Matthea, de rector en de conciërge van het klooster worden afgezonderd van de zusters opgesloten in de kapel.

Het gehele kloostercomplex wordt overhoopgehaald. De Duitse soldaten slaan aan het plunderen en laden het oude tafelzilver, kristal en levensmiddelen in de overvalwagens. De kostbaarheden die jonkheer Paulus Jan Bosch van Drakestein bij de zusters heeft opgeslagen nadat de Duitsers zijn nabijgelegen kasteel Drakensteyn hadden gevorderd, worden ook meegenomen. De soldaten doen zich te goed aan de wijnvoorraad van de jonkheer en de miswijn van het klooster. Uit de brandkast wordt 9000 gulden aan zilvergeld en een flinke stapel effecten geroofd.

In de loop van de ochtend ontdekt een Duitse soldaat een stroomkabel die vanaf het pompstation van het

Miep Oranje in de examenklas HBS A in 1942 (grote foto).

Links: groepsfoto bij het afscheid van twee vliegeniers in Het Duikje. Miep Oranje zit tweede van rechts.

Onder: Duitse militairen kappen een bos uit in de buurt van Lage Vuursche.

FOTOS: HISTORISCH DOCUMENTATIECENTRUM VOOR HET NEDERLANDS PROTESTANTISME, HISTORISCHE KRING BAERNE, NAT. ARCHIEF

klooster het bos in loopt. De rector wordt uit de kapel gehaald. De Duitsers slaan hem een bloedneus en gooien hem over het hekwerk dat de kloostertuin van het bos scheidt en dwingen hem de kabel te volgen. Als Het Duikje wordt ontdekt, beginnen de Duitsers een grote zoektocht in de wijde omgeving. De zoekactie blijft zonder resultaat. De zeven mannen zijn ontkomen. De hut wordt door de Duitsers leeggehaald en vernietigd.

Illegale krantjes

Onwetend van het drama dat zich afspeelt in de bossen bij Lage Vuursche stapt 8 kilometer verderop in Soest de 20-jarige Miep Oranje op haar fiets. In haar handtas heeft ze een aantal illegale krantjes en papieren voor de bewoners van Het Duikje. Sinds ze in het voorjaar van 1943 als koerierster voor een lokale verzetsgroep is gaan werken, fietst ze geregeld naar de

schuilhut. Haar naamgenote en vriendin Miep Quelle die al actief was in het verzet, had haar gepolst of ze niet wat koerierswerk kon doen. Miep had er niet lang over nagedacht. Doordat de colleges aan de universiteit in Utrecht, waar ze in 1942 was begonnen aan de studie sociale geografie, stil waren komen te liggen had ze thuis bij haar vader en stiefmoeder weinig om handen. Ze had aan haar vriendin gevraagd of het gevaarlijk werk was, maar een weloverwogen besluit was het niet geweest om voor het verzet aan de slag te gaan. Van de risico's was Miep zich niet bewust.

Tijdens haar bezoeken aan Het Duikje had ze zich afwisselend verwonderd en geamuseerd over het leven dat de onderduikers in de bossen leidden. Overdag waren de mannen, die gezien hun leeftijd waren opgeroepen in Duitsland te werken, in of rondom de hut te vinden. Ze speelden een partijtje schaak, lagen in bed, luisterden naar de radio of lazen een

Soest

Gevlucht na verraad

In de klauwen van de Duitsers ontpopte verzetsvrouw Miep Oranje (1923) zich tot een verraadster. Ze leverde niet alleen haar voormalige verzetskameraden uit Soest en Baarn uit, maar wist als koerierster ook een nieuwe verzetsgroep binnen te dringen. Nadat ze deze groep in de zomer van 1944 had verraden, vluchtte ze uit angst voor wraak naar Duitsland. Sindsdien ontbreekt van haar elk spoor. Aannemelijk is nu dat 39 mensen slachtoffer zijn geworden van haar handelen. 25 van hen werden gefusilleerd of bezweken in een concentratiekamp.

boek. Om in beweging te blijven, hadden ze een sportplaats aangelegd door een paar boompjes te kappen.

Miep was ook in de schuilhut toen er feestelijk afscheid werd genomen van twee neergestorte geallieerde vliegeniers, die enkele weken in Het Duikje onderdak kregen. Een van de mannen had ze op de fiets van het station in Baarn afgehaald en naar Lage Vuursche gebracht. Het was een riskante tocht geweest. De Canadees kon niet fietsen en slingerde gevaarlijk over de weg.

Moeite om contact te leggen met de twee vliegeniers had ze niet. Doordat ze als tiener bijna een jaar met haar vader en stiefmoeder in Dover had gewoond sprak ze uitstekend Engels. In het examenjaar op de HBS A prijkte op haar cijferlijst een 10 voor die taal. Op de afscheidsavond had ze zich te goed gedaan aan appelbeignets, druiven en beschuiten, en tot vroeg in de ochtend gelachen en gezongen. Op een van de groepsfoto's die op die avond waren gemaakt, zat Miep lachend op de eerste rij.

Opgesloten in de kapel

Mieps prettige herinneringen aan haar bezoeken aan Het Duikje zijn in één klap verdwenen als ze op 29 december 1943 ter hoogte van de ingang van het Elisabethklooster staande wordt gehouden door leden van de Feldgendarmeerie. De inval in het klooster is nog volop gaande. Toevallige bezoekers en passanten worden opgesloten in de kloosterkapel. Onder hen is ook politieagent Margreth Oskam, die betrokken is bij het verzet en geregeld Het Duikje bezoekt. Miep wordt door een Duitse soldaat aan haar schouder door het middenpad van de kapel geleid en krijgt de vraag of ze bekenden ziet. Ze ontkent en verraadt Oskam niet.

In de loop van de avond vertrekt een aantal overvalwagens van het kloosterterrein. De zusters reageren geschokt als ze zien dat moeder-overste Marie Mathea net als de rector en de conciërge van het klooster wordt meegenomen. 'Zwak van gezondheid 'n longpatiënte en zo van haar zusters weggerukt!' Miep wordt ook gedwongen in een van de overvalwagens te stappen. De wagens rijden richting Utrecht, met als eindbestemming het Huis van Bewaring aan de Gansstraat. Miep Oranje zit niet lang opgesloten, vermoedelijk slechts één dag.

De arrestaties in Lage Vuursche hebben de belangstelling gewekt van de Sicherheitsdienst (SD) in Amsterdam, met aan het hoofd SS-Sturmbannführer Willy Lages. Hij laat een aantal gevangenen, onder wie Miep, voor nader verhoor overbrengen naar de hoofdstad. Lages twijfelt niet dat hij met de 20-jarige studente een belangrijke troef in handen heeft in zijn strijd tegen de Nederlandse illegaliteit. De krantjes en papieren die ze tijdens haar arrestatie bij zich had, kunnen volgens hem maar tot één conclusie leiden: ze is een koerierster voor het verzet. Lages wijst een van zijn medewerkers, Herbert Oelschlägel, aan om Miep te verhoren. Het is het begin van een ongelijke strijd.

Miep Oranje. Zoektocht naar de koerierster des doods. 248 pagina's. Prijs: 20,99

Onder politici

Ruttes tactiek van simpelweg zetels tellen begint zich te wreken

Elke week schrijft politiek verslaggever Hans van Soest over wat er speelt in Den Haag in Onder Politici. Deze week: De tactiek van spiegeltjes en kraaltjes.

FOTO ANP

De regeringscoalitie ruziet over de koers na de afstrafing van zowel VVD, D66, CDA als ChristenUnie bij de Provinciale Statenverkiezingen. Ondertussen was premier Mark Rutte op verkiezingsavond vooral aan het rekenen: bij wie kan ik straks rekenen op steun voor welk voorstel in de Eerste Kamer?

Rutte werkt al jaren zonder meerderheid in de senaat. Regeren is bij hem al tijden vooral 'optellen tot een meerderheid'. Het leidde dinsdag tot een eerste kopje koffie met BBB-leider Caroline van der Plas. Verder rekent hij - ondanks de waarschuwing voor de 'linkse wolk' in de verkiezingscampagne - op steun van links om de nieuwe pensioenwet door de senaat te krijgen.

Omdat het kabinet zich niet wil uitleveren aan links of rechts en alleen steun van PvdA en GroenLinks niet genoeg lijkt voor een meerderheid, is Volt ineens interessant als het 'over links' wil.

Het viel in het niet bij de overweldigende winst van BBB, maar ook Volt groeit gestaag. Daarmee is Volt het beste voorbeeld dat de uitslag van 15 maart niet kan worden uitgelegd als 'dé kiezer wil dit of dat'. Het pro-Europese Volt is namelijk een soort anti-BBB. Vóór strengere klimaat- en stikstofbeleid. Volt is volgens het nationale kiezersonderzoek van 2021 een partij met de jongste achterban. BBB trekt volgens peilbureau Ipsos juist vooral 50-plussers.

Dat Rutte naar Volt kijkt is logisch. Nu al steunt Volt in 93 procent van de gevallen voorliggende wetsvoorstellen. Maar of dat zo blijft? Volt-voorman Laurens Dassen: „Wij gaan geen beleid steunen zonder vooruitgang op bijvoorbeeld klimaat, stikstof of woningbouw. We steunen het kabinet niet nu het in Brussel onderhandelt over de normen voor waterkwaliteit die we niet halen.”

Volgens aanstaand Volt-senator Gaby Perin-Gopie moet de Eerste Kamer geen 'Tweede Kamertje spelen'. Maar debat moet er zijn. „We gaan we zeker niet alleen tekenen bij het kruisje.”

Welke route op welk wetsvoorstel het kabinet ook kiest, linksom of rechtsom, er zullen dingen aan wetten moeten worden veranderd om ook oppositiepartijen deels hun zin te geven. Daarmee kan Rutte weliswaar door met zijn vierde kabinet, maar de politiek van 'optellen tot meerderheden' leidt niet per se tot betere wetgeving.

Staatssecretaris Marnix van Rij gaf deze week in NRC een onthutsend inkijkje in een politiek die verengd wordt tot elke partij een beetje haar zin geven. Zo is in het regeerakkoord afgesproken dat het belastingstelsel vereenvoudigd wordt. Toen Van Rij aan de coalitiepartijen vroeg wat daarmee bedoeld werd, had niemand een idee. Ook was het een verkiezingsbelofte dat spaarders voortaan eerlijk belast werden. In het regeerakkoord staat daarom dat spaargeld en beleggingen op 'reëel rendement' zal worden belast. Van Rij: „Als ik dan vraag: 'hebben jullie het er goed

over gehad wat reëel rendement is?', dan is het antwoord: nee, helemaal niet." De Belastingdienst kan het plan voorlopig niet uitvoeren.

Politici willen vooral daden verrichten. Het leidt ertoe dat politieke wensen centraal staan, niet de vraag of ze wel haalbaar zijn. En dat wrekt zich op allerlei terreinen. De wens om de klimaatdoelen hoger te leggen dan wat tijdens de Klimaatconferentie in Parijs is afgesproken, leidt ertoe dat het kabinet zich de komende weken buigt over nog strengere regels, terwijl de aanleg van warmtenetten om huizen van het gas af te krijgen nu al amper van de grond komt. Ander voorbeeld: kringloopwinkels worden opgezaagd met bureaucratie. Ze moeten geschonken spullen digitaal registreren, omdat dit kabinet heling strenger wil aanpakken.

Als het kabinet niet door onderling geruzie uiteen spat, zal na Van der Plas ook Dassen op de koffie worden gevraagd door Rutte.

Maar als politiek verwordt tot een simpele optelsom van zetels met cadeautjes voor elke partij die mee wil doen, dreigt iets fundamenteels uit zicht te raken. Namelijk de vraag: doet deze wet wat

we ermee hadden beoogd? Of is het alleen een oplossing voor een politiek probleem? Juist voor die afweging hebben we de Eerste Kamer. Maar door de deeltjespolitiek staat die taak van de senaat onder druk. En dat schuurt.

Wensen staan centraal, niet de haalbaarheid

